

Research Paper

Evaluation of the Indicators Related to New Urbanism in the Sustainability of the Urban Areas of Ilam

Saeed Maleki*¹ , Hoshang Moradi²

¹ Professor of Geography and Urban Planning, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Literature and Humanities, Shahid Chamran University of Ahvaz, Iran

² Ph.D. Student in Geography and Urban Planning, Department of Geography and Urban Planning, Literature, and Humanities, Shahid Chamran University of Ahvaz, Iran

10.22080/USFS.2023.4134

Received:

July 22, 2022

Accepted:

January 22, 2023

Available online:

February 28, 2023

Abstract

New Urbanism is the most influential planning trend of the twentieth century. It is an international movement to improve the man-made environment, enhance living conditions, and make the world a better place. However, it is required to give a method and identify the effective components for the extent to which urban areas experience the New Urbanism model, as well as provide relevant intervention solutions to implement this approach, which has been discussed less frequently up to the present point. This study's objective is to assess the applicability of new urbanism parameters to the sustainability of representative urban areas in Ilam's central neighborhood. The research method is descriptive-analytical, and the questionnaire is the primary data-gathering instrument. This study's statistical population was comprised of city managers and academic experts in urban planning from Ilam city, who were selected through the purposeful sampling technique (100 people). In this study, 26 indicators were employed in the form of four primary factors: pedestrianization, housing, tradition, and management. One-sample T-tests and other statistical tests in SPSS software, as well as a structural equation model in SmartPLS software, were utilized to analyze the data. The results demonstrate that the analyzed indicators are not in an excellent state; rather, certain components are below average and in poor conditions, which indicates that these indicators have not been given attention in urban administration. The pedestrian index has the highest average compared to other measures, with a mean of 1.3. The other indicators like management with a mean of 2.5 and housing with a mean of 2.6 have the lowest average. The results of the structural equation model indicate that the four components of this study account for 45% of the stability of New Urbanism in the urban areas of Ilam. The research variables that have the greatest impact on infill development are the proximity of service centers to stations, the quality of sidewalks, and the combination of diverse classes of people, with values of 0.93, 0.81, and 0.75, respectively.

Keywords:

New Urbanism, Structural Equation Model (SEM), Ilam

* **Corresponding Author:** Saeid Meleki

Address: Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Literature and Humanities, Shahid Chamran University of Ahvaz, Iran

Email: malekis@scu.ac.ir

Tel: 09188424415

Extended Abstract

1. Introduction

Today, rapid growth and horizontal expansion have made the cities of most developed and developing countries of the world face serious problems. The problems of this phenomenon have not only overshadowed urban planning policies, but also their consequences have played a major role in aggravating the economic, social, political, managerial, and environmental problems of societies. The internal development of the city is by using all the potential and actual powers and capacities available at the city level to achieve sustainable and cooperative development and promotes all social, physical, political, and economic structures to achieve a stable qualitative and quantitative balance. This new look led to the formation of movements such as smart growth, new urbanism, infill development, and place creation.

The successful experience of new urbanism in the cities of different countries, emphasizing preserving identity and returning to traditions, the sustainability of cities and complying with environmental issues and other features of this thinking, has led to its use in the renovation and improvement of urban contexts and the preparation of urban development plans.

In this regard, according to the application of the principles of new urbanism and considering the new approaches of new urbanism in the sustainability of urban areas, the aim of this study was to measure the status of this program for the sustainable development of Ilam city. The general purpose of this research was to investigate and evaluate the

indicators of urbanization in the city of Ilam. Therefore, the current research was conducted in search of an answer to the question of what the status of the indicators of new urbanism in Ilam city is.

2. Research Methodology

The general purpose of this research was to investigate and evaluate the indicators of new urbanization in Ilam city.

The current research is descriptive-analytical in nature and practical in terms of purpose. The data required for the research was collected through field studies, documents, and questionnaires. The questions were formulated based on the components determined with a 5-point Likert scale. The validity of the questionnaire was confirmed by experts related to the research and its reliability was confirmed using Cronbach's alpha test.

The statistical population in this research consisted of elites and experts in the field of urban development and planning, which was selected through the purposeful sampling method. Necessary information was collected through a questionnaire from the residents, and then the collected data was analyzed using the one-sample T-test and other tests in the SPSS software, as well as using the structural equation model (PLS).

3. Research Findings

By reviewing the results obtained from the previous parts, it can be acknowledged that the principles of new urbanism emphasize the formation of relatively dense, walkable, and mixed-use neighborhoods and consider a combination of native architectural styles, preservation of traditions, smart growth, opposition to scattered developments, and

sustainable urban development based on public transportation.

The findings of the research show that from the respondents' point of view, in terms of pedestrian indicators, the components of the continuous road network with an average of 3.4 have the greatest impact on the pattern of urbanism in Ilam city and the rest of the components had the same rank and score with an average of 3. In this regard, the results of the one-sample T-test show that pedestrian components are significant from the point of view of indicators of new urbanism in the stability of the urban areas of Ilam so that the observed average value is higher than the average and the significance level is less than 0.001.

4. Conclusion

In connection with the necessity of identifying and realizing the principles of new urbanism, it should be said that today's principles of new urbanism have been used on a large scale in the planning of urban neighborhoods in different parts of the world and have had significant successes. Experts and urban planners also support the use of these principles in the planning of urban neighborhoods and consider their application as a necessity for sustainable urban development. Therefore, identifying these principles and their advantages and implementation methods can open the way to strategies to achieve effective planning in urban neighborhoods. The results of this study in line with the status of the indicators of new urbanism in the urban areas of Ilam

show that the localities of this region (especially the central areas which are emphasized in this research) have the indicators of new urbanism to some extent, but these characteristics do not exist completely but are associated with deficiencies and with solutions such as increasing the participation of citizens in urban planning and policies; the variety of transportation as well as the establishment of bicycle stations; the correct location of service centers; actions to improve the culture and status of citizenship rights, such as not parking cars on sidewalks and public spaces, etc.; and searching for a suitable solution to improve urban management and establish order and commitment to the implementation of laws, rules, and regulations and non-violation of them due to financial issues and so on, can partially compensate for these deficiencies.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

The authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest

The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

The authors appreciate all the scientific consultants in this paper.

علمی پژوهشی

ارزیابی شاخص‌های نوشهرگرایی در پایداری نواحی شهری ایلام

سعید ملکی^{*۱}، هوشنگ مرادی^۲

^۱ استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهیدچمران اهواز، اهواز، ایران.
^۲ دانشجوی دکترا گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهیدچمران اهواز، اهواز، ایران.

10.22080/USFS.2023.4134

چکیده

نوشهرگرایی مهم‌ترین جنبش طرح‌ریزی در قرن اخیر است. یک حرکت بین‌المللی برای اصلاح محیط انسان‌ساخت و ارتقای کیفیت معیارهای زندگی و ایجاد مکانی بهتر برای آن می‌باشد. با این حال ارائه یک روش و شناسایی مؤلفه‌های مؤثر جهت میزان برخورداری محله‌های شهری از الگوی نوشهرگرایی و ارائه راهکارهای مداخله‌ای مناسب در جهت تحقق بخشی این رویکرد که تا به حال کمتر مورد بحث قرار گرفته، ضروری است. هدف از انجام این تحقیق ارزیابی تحقق‌پذیری معیارهای نوشهرگرایی در پایداری نواحی شهری نمونه موردی محله مرکزی شهر ایلام می‌باشد. روش تحقیق، توصیفی-تحلیلی است و ابزار اصلی گردآوری داده‌ها پرسشنامه می‌باشد. جامعه آماری را در این پژوهش مدیران شهری و متخصصین دانشگاهی در حوزه شهرسازی و برنامه‌ریزی شهری در شهر ایلام تشکیل داد که با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند (۱۰۰ نفر) انتخاب شده است. در این تحقیق، ۲۶ شاخص موردنظر در قالب چهار عامل اصلی پیاده‌مداری، مسکن، سنت، مدیریت با استفاده از آزمون T تک نمونه‌ای و دیگر آزمون‌های آماری در نرم‌افزار SPSS و نیز مدل معادلات ساختاری در نرم‌افزار (Smart PLS) استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد شاخص‌های بررسی‌شده نه تنها در وضعیت خوبی قرار ندارند؛ بلکه بعضی از مؤلفه‌ها پایین‌تر از حد متوسط و در شرایط ضعیف قرار دارند که بیانگر آن است در مدیریت شهری به این شاخص‌ها توجهی نشده است؛ شاخص پیاده‌مداری با میانگین ۳/۱ نسبت به سایر شاخص‌ها بیشترین میانگین را دارد. میانگین دیگر شاخص‌ها؛ یعنی مدیریت با ۲/۵، مسکن با ۲/۶ کمترین میانگین را دارا بوده‌اند. یافته‌های حاصل از مدل معادلات ساختاری نشان می‌دهد که چهار مؤلفه‌ی این پژوهش، پایداری وضعیت نوشهرگرایی نواحی شهری ایلام را ۴۵ درصد تبیین می‌کنند که در بین متغیرهای پژوهش بیشترین تأثیرگذاری بر توسعه‌ی درون‌زا عبارت از قرارگیری مراکز خدماتی در نزدیکی ایستگاه‌ها، کیفیت پیاده‌روها، ترکیبی از اقشار مختلف مردم در کنار هم به ترتیب با ارزش ۰/۹۳۴ و ۰/۸۱۳، و ۰/۷۵۴ می‌باشد.

تاریخ دریافت:

۳۱ تیر ۱۴۰۱

تاریخ پذیرش:

۲ بهمن ۱۴۰۱

تاریخ انتشار:

۲۴ اسفند ۱۴۰۱

کلیدواژه‌ها:

نوشهرگرایی، مدل معادلات ساختاری (SEM)، ایلام.

* نویسنده مسئول: سعید ملکی

آدرس: استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهیدچمران اهواز، اهواز، ایران.

ایمیل: malekis@scu.ac.ir
تلفن: ۰۹۱۸۸۴۲۴۴۱۵

۱ مقدمه

زیرساخت‌ها و فضاهای شهری و به عبارتی عدم حاکمیت برنامه‌های اصولی شهرسازی بر گسترش شهر، منجر به عقب‌ماندگی روند شهرسازی از شهرنشینی بی‌رویه شده است و شهر را از منظر توسعه پایدار شهری به زیر سؤال برده است (پورمحمدی، ۲۰۱۰: ۱).

در دهه‌های اخیر رشد شتابان شهرها موجب بهم ریختگی فضایی و رشد نابسامان شهری، توزیع ناعادلانه کاربری‌ها، مکان‌یابی‌های نامناسب و بهم خوردن نظام توزیع خدمات شده است که به‌نوعی در همه شهرهای ایران به چشم می‌خورد (Bozy et al, 2013: 201). این رشد روزافزون باعث پدید آمدن محلات جدید و حاشیه‌ای شده و تأمین خدمات مناسب جهت سکونت و رفاه آن‌ها، از چالش‌های مهم شهرهای امروزی می‌باشد که در طرح‌های توسعه شهری اهمیت پیدا کرده‌اند (Pourmohamadi and shafaati, 2015: 102). با این‌وجود حاکمان شهری و متولیان امر کمتر توانستند الگوی رشد و توسعه شهرها را به‌صورت مناسب پیش ببرند به همین علت امروزه بسیاری از شهرهای ایران دچار رشد و گسترش فضایی نامنسجم و کم تراکمی شده که در اصطلاح برنامه‌ریزی شهری از آن به رشد اسپرال یا گسترش افقی نام می‌برند (Rezaeei, B et al, 2019: 25-41). در جستجو برای یافتن شیوه‌های حل این چالش‌ها مباحث متعددی مانند توسعه محله‌ای، مشارکت محله‌ای، توسعه پایدار محله‌ای در قالب توسعه پایدار مطرح شده‌اند که از آن جمله می‌توان به معیارهای مطرح در رویکرد نوشهرگرایی اشاره کرد. توجه به معیارهای پایداری در محلات و برنامه‌ریزی به‌منظور توسعه در سطح محلات، راهکاری مناسب برای پاسخ به مشکلات آن است. در این میان نوشهرگرایی به‌عنوان رویکردی جدید در شهرسازی، طیفی کامل از برنامه‌ریزی و طراحی

امروزه رشد سریع و گسترش افقی، شهرهای اغلب کشورهای جهان، اعم از توسعه‌یافته و در حال توسعه را با مشکلات جدی مواجه ساخته است. مسائل این پدیده نه‌تنها سیاست‌های شهرسازی را به‌طور وسیعی تحت‌الشعاع قرار داده، بلکه تبعات حاصل از آن در تشدید مسائل اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، مدیریتی و زیست‌محیطی جوامع نقش اساسی داشته است. پس از دهه ۷۰ میلادی و جنگ جهانی دوم واکنش شدیدی به رشد بی‌رویه و پراکنده شهرها آغاز شد و راهبرد توسعه‌ی درون‌زا برای مقابله با این مشکل شکل گرفت (شریفیان، ۲۰۱۰: ۴۷)؛ توسعه درونی شهر با به‌کارگیری تمام توان‌ها و ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل موجود در سطح شهر برای رسیدن به توسعه پایدار و مشارکتی است و تمام ساختارهای اجتماعی، کالبدی، سیاسی و اقتصادی برای رسیدن به تعادل کیفی و کمی پایدار را ارتقا می‌دهد. این نگاه جدید منجر به شکل‌گیری جنبش‌هایی شد که رشد هوشمند، نوشهرگرایی، رشد میان‌افزا، خلق مکان و ... از نمونه‌های آن‌هاست (پورمحمدی، ۲۰۱۰: ۱۰).

امروز شهرسازی با تبعیت از الگوی کلاسیک توسعه شهری - پیروی کورکورانه از مدل‌های کلیشه‌ای توسعه شهری که نسبت به شرایط و خصوصیات بومی بی‌اعتناست - نه‌تنها شرایط ناپایداری را در شهرها پدید آورده، بلکه ناپایداری مناطق اطراف را نیز به دنبال داشته است (بحرینی، ۱۹۹۹: ۲۷۹)؛ از سوی دیگر توسعه و پراکنش فضایی شهرها باعث کمبود، گرانی زمین و مسکن، تخریب باغ‌ها و اراضی کشاورزی، فرسودگی و تهی شدن بافت قدیم، تنزل اعتبارات فرهنگی و هویت تاریخی شهر، دست‌اندازی شهر بر روی مناطق ناپایدار، ادغام روستاهای پیرامون و تغییر نقش آن‌ها شده و قابلیت زیست‌محیطی را به خطر انداخته است؛ همچنین عدم انطباق توسعه فضایی شهر با ظرفیت

³ Bahraini

¹ Sharifiyan

² Pourmohamadi

می‌دهد جمعیت شهر ایلام از ۱۵۴۹۳ نفر در سال ۱۳۴۵ به ۱۹۴۰۳۰ نفر در سال ۱۳۹۵ رسیده است این افزایش رشد جمعیت باعث گسترش بی‌رویه شهر و کاهش کیفیت زندگی شهری شده و در عین حال طرح‌های مقطعی نیز نتوانسته‌اند پاسخگوی مشکلات به وجود آمده باشند و در نتیجه چنین روندی وضعیت فعلی شهر ایلام با نظریه‌ها، معیارها و استانداردهای موجود برنامه‌ریزی و طراحی شهری مطابق نیست. لذا استفاده از نظریات جامع شهرسازی و تبیین سیاست‌هایی که از سویی بتواند در کوتاه‌مدت به روند فعلی پایان داده و در بلندمدت به توسعه متوازن شهری منجر شود و از سوی دیگر با مؤلفه‌های شهرسازی سنتی و بومی ایلام مطابقت نموده و جوابگوی نیازهای امروزی باشد مسئله تحقیق حاضر می‌باشد. با عنایت به موارد بیان گردیده، شهر ایلام از این قواعد مستثنی نیست، در طول دهه گذشته، رشد جمعیت قابل‌توجهی در نواحی شهری ایلام وجود داشته است که منجر به افزایش تقاضا برای مناطق مسکونی و نیز توسعه زیرساخت شده است. در نتیجه، نگرانی فزاینده بین محققان و متخصصان و نیز مدیران شهری، در مورد الگوهای فعلی رشد شهری و تأثیر آن بر کیفیت زندگی وجود دارد.

در این راستا با توجه به کاربرست اصول نوشهرگرایی و در نظر گرفتن رویکردهای نوین شهرسازی در پایداری محلات شهری رویکرد نوشهرگرایی اقدام به سنجش وضعیت این برنامه در راستای توسعه پایدار منطقه موردنظر نموده است. هدف کلی این تحقیق بررسی و ارزیابی شاخص‌های نوشهرگرایی در سطح شهر ایلام است. بنابراین، پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این سؤال صورت گرفته است که وضعیت شاخص‌های نوشهرگرایی در شهر ایلام در چه سطحی قرار دارد.

شهر تا معماری در نظر می‌گیرد که در پاسخ به محلات ناپایدار به وجود آمده، شکل گرفته است.

در منشور نوشهرگرایی ایده طراحی محله‌های فشرده با کاربری‌های ترکیبی، امکان ایجاد تنوعی از گونه‌های ساختمانی با جمعیت متنوع، رابطه میان کاربری ترکیبی و روابط متقابل اجتماعی و برانگیختن حس اجتماعی می‌شود. لذا آگاهی از میزان تحقق‌پذیری معیارهای آن در بافت‌های مختلف شهری می‌تواند منجر به برنامه‌ریزی مؤثرتر شده و پایداری را در ابعاد مختلف به ارمغان آورد. نوشهرگرایی آمیزه‌ای از سبک‌های معماری سنتی، بومی و محلی، رشد هوشمند، مخالفت با توسعه‌های پراکنده و شهرسازی پایدار مبتنی بر حمل‌ونقل عمومی است (Marshall, 2015: 151). هدف نوشهرسازی تغییر شکل در همه‌ی جوانب توسعه‌ی مکانی و اجتماعی است، به‌طوری‌که اثرات کار آن‌ها در منطقه و بخش قابل‌شناسایی باشد (طیبیان و لاهوتی، ۲۰۱۲: ۳۹).

اهمیت تحلیل و بررسی این الگو به دلیل تأثیرگذاری آن بر برنامه‌ریزی در تمامی سطوح قابل‌بررسی جوامع انسانی، از بلوک و خیابان گرفته تا منطقه و کلان‌شهر در سراسر دنیا است که در رابطه با هرکدام و با توجه به نوع توسعه آن توسعه مسکونی جدید یا توسعه درون بافت اصولی را پیشنهاد داده است

(Charles and bohl, 2014: 760-763).

معیارهای متنوع مطرح در منشور نوشهرگرایی نشانگر توجه به ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، محیطی و انسانی زندگی شهری و در نظرگیری نیازهای بشر امروزی در کنار توجه به ارزشهای سنتی و تاریخی و استفاده از روشهای شهرسازی سنتی برای خلق محیط پایدار شهری است که در صورت بومی‌سازی می‌تواند به عنوان راهبردهای توسعه‌آتی شهرهای سنتی مورد استفاده قرار گیرد. روند شهرنشینی در شهر ایلام نشان

¹ Tabibiyan & Lahouti

۲ مبانی نظری

(مدنی پور^۲، ۲۰۰۸: ۱۶۵). نوشهرگرایی مهم‌ترین جنبش طرح‌ریزی در قرن اخیر است. این جنبش عبارت است از خلق یک زندگی بهتر برای آینده همه ما. یک حرکت بین‌المللی برای اصلاح طراحی محیط انسان‌ساخت و ارتقای کیفیت زندگی ما و معیارهای زندگی به‌وسیله ایجاد مکانی بهتر برای زندگی. از طرفی محله، عرصه مورد مطالعه نوشهرگراهاست. در تعریف محله‌ها، زیر تقسیماتی از شهر هستند که ترکیبی متعادل از فعالیت‌ها را در خود جای می‌دهند (دوست محمدی^۳ و همکاران، ۲۰۱۶: ۲۱۷ به نقل از Hikichi, 2003). نوشهرگرایی معتقد است که بازگشت به الگوی محلات سنتی برای ایجاد جوامع پایدار و کارا لازم است و توسعه سنتی محلات در کانون توجه آن قرار دارد، اگرچه در زمینه توسعه‌های مسکونی جدید به وجود آمده ولی همواره بر توسعه‌های درون بافت و اصلاح بافت‌های موجود تأکید کرده است و مخالف گسترش بیش‌ازحد و اندازه شهر و در نتیجه هدر رفتن زمین می‌باشد (APA, 2000).

۲-۱ رویکرد و الگوواره نوشهرگرایی: در دهه ۱۹۸۰

میلادی تعداد زیادی از معماران و شهرسازان آمریکایی از فرسودگی و زوال مراکز شهری و افزایش فزاینده جوامع محلی که پراکنده و متفرق، وابسته به اتومبیل و دارای فاصله با مراکز شهری بودند، اظهار نارضایتی کردند. در سال‌های پایانی دهه ۱۹۸۰ و ابتدای دهه ۱۹۹۰ این نارضایتی منجر به ظهور جنبش نوشهرگرایی شد (Lehrer, 2004). نوشهرگرایی که به طراحی محلات سنتی و طراحی محلات نئوسنتی مشهور است اصول برنامه‌ریزی است که محلات قابل زیست و قابل پیاده‌روی در یک محیط مساعد پیاده‌روی را به وجود می‌آورد. نوشهرگرایی واکنشی نسبت به پراکندگی شهری است و یک‌راه مؤثر برای مقابله با جوامع وابسته به

در طول ۲۰ سال گذشته، نوشهرگرایی به یکی از برجسته‌ترین جنبش‌های طراحی شهری در ایالات‌متحده تبدیل شده است. برخی دیگر دریافته‌اند که نوشهرگرایی بالقوه تأثیرگذارترین جنبش معماری در ایالات‌متحده در دوران پس از جنگ سرد است. نوشهرسازی به‌عنوان رویکردی جدید در طراحی و برنامه‌ریزی شهری در نقد برنامه‌ریزی شهری معاصر که دارای الگوی پراکنده، غیرانسانی و مکانیکی است، ظهور کرده است. هدف نوشهرسازی ایجاد محیطی مناسب در مقیاس انسانی است که پاسخگوی تحولات شهری مدرن در راستای اهداف توسعه پایدار باشد. هربرت موشامپ، منتقد معماری نیویورک‌تایمز، شهرسازی جدید را به‌عنوان مهم‌ترین پدیده‌ای که در معماری آمریکا در دوران پس از جنگ سرد ظاهر شد توصیف کرده است (Muschamp 1996, 27)؛ این جنبش که توسط بسیاری از ناظران در اوایل دهه ۱۹۸۰ به‌عنوان یک سبک معماری لقب گرفت، بیش از دو دهه به رشد و تنوع بخشیدن به پایگاه خود ادامه داد و هیچ نشانه‌ای از زوال را نشان نداد.

آنچه نوشهرگرایی، شهرگرایی نوین، شهرگرایی جدید و ... نامیده می‌شود، حاصل چاره‌اندیشی شهرسازان معاصر آمریکایی در اواخر دهه ۱۹۸۰ برای غلبه بر رشد پراکنده و پاشیدگی شهرهای آمریکاست. امروزه نوشهرگرایی واکنشی نسبت به پراکندگی شهری است و یک‌راه مؤثر برای مقابله با جوامع وابسته به اتومبیل است که در آن هر سفری با ماشین انجام می‌شود. نوشهرگرایی با تأکید بر خصوصیات کالبدی سنتی در پی رسیدن به درس‌هایی از شهرگرایی سنتی برای یافتن راه‌حلهایی در پاسخ به دغدغه‌های منطقه‌ای و شهری معاصر است (دوانی و زیرک^۱، ۲۰۱۰: ۹۶). جنبش نوشهرگرایی به معنای دقیق کلمه واکنشی است نسبت به گسترش افقی در حومه شهرها و هزینه‌های غیر پایدار آن

³ Doostmohamadi

¹ Davani & Ziberg

² Madanipour

مول اشاره کرد که سه نفر نخست نقش بسیاری در گسترش این نهضت داشته‌اند (حلمی اسکویی^۳، ۲۰۰۸: ۱۸).

۲-۲ منشور نوشهرگرایی: مهم‌ترین سندی که به تشریح محتوای نظری جنبش نوشهرگرایی می‌پردازد، منشور نوشهرگرایی است. این منشور را که در سال ۱۹۹۶ میلادی و پس از برگزاری چهارمین گردهمایی سالانه انجمن نوشهرگرایی به‌عنوان منشور نظری نوشهرگرایی ارائه شد می‌توان بیانیه‌ای در مقابل منشور آتن دانست که در آن دیدگاه مدرنیستی به شهرسازی و معماری توسط کنگره بین‌المللی معماران مدرن (سیام) مطرح شده بود. این منشور تمامی سطوح قابل‌بررسی در ارتباط با اجتماعات انسانی از بلوک، خیابان و ساختمان، محله، بخش و محور شهری تا منطقه، کلان‌شهر، شهر و شهرک را مورد بررسی قرار می‌دهد و هیچ‌یک را رد نمی‌کند (آرندت^۴، ۱۹۹۹).

۳-۲ اصول نوشهرگرایی: به‌منظور شناخت بهتر اصول نوشهرگرایی و مشخص ساختن نقش آن‌ها در برنامه‌ریزی و طراحی محله‌های درونی شهرها به تفسیر بیشتر این اصول پرداخته می‌شود. جنبش نوشهرگرایی اگرچه در زمینه توسعه‌های مسکونی جدید بوجود آمده است ولی همواره بر توسعه‌های درون بافت و اصلاح بافت‌های موجود تأکید کرده است و مخالف گسترش بیش‌ازاندازه و هرز شهر و در نتیجه هدر رفتن زمین می‌باشد (Nozzi, 2005). نوشهرگرایی معتقد است که بازگشت به الگوی محلات سنتی برای ایجاد جوامع پایدار و کارا لازم است و توسعه سنتی محلات در کانون توجه آن قرار دارد؛ گرچه در زمینه توسعه‌های مسکونی جدید به وجود آمده ولی همواره بر توسعه‌های درون بافت و اصلاح بافت‌های موجود تأکید کرده است و مخالف

اتومبیل است که در آن هر سفری با ماشین انجام می‌شود (Hikichi, 2003).

نوشهرسازی که با معادل‌هایی مانند نوشهرگرایی، شهرگرایی جدید یا شهرسازی جدید شناخته می‌شود، جنبشی متضاد مدرنیسم است که از دهه ۱۹۸۰ مطرح شده و توسعه شهرها را در حومه در برابر ایجاد مجتمع‌های سکونتی مبنی بر ساختار سنتی محله‌های مسکونی به چالش کشیده است. در حقیقت این مفهوم با تأکید بر توسعه درون‌زا، پایدار و پیاده محور در تقابل با مدرنیسم عمل می‌کند که حومه اتومبیل را مطرح می‌کند، عمل می‌کند (آرندت^۱، ۲۰۰۸).

نوشهرسازی عبارت است از: ایجاد بافت شهری با مشخصه اساسی قابلیت راهپیمایی ساکنین و تأمین مایحتاج و انجام کارهای روزانه زندگی از طریق پیامودن راه به‌صورت پیاده (طراحی سنتی واحدهای همسایگی با قابلیت پیاده‌روی). بر این اساس، نوشهرگرایی و یا طراحی سنتی واحدهای همسایگی و یا طراحی نئوسنتی واحدهای همسایگی، مجموعه اصولی را برای برنامه‌ریزی فراهم می‌کند که قابلیت پیاده‌روی و زیست‌پذیری واحدهای همسایگی و خلق محیط دوستانه برای عابران از نکات مهم آن است البته هدف حذف اتومبیل از زندگی روزانه نیست بلکه سعی می‌شود که پیاده‌ها، باوجود اتومبیل‌ها در سطح شهر، احساس ایمنی و آسایش، را حتی و رضایت نمایند. نوشهرسازی سعی در تجدید حیات بافت‌های شهری از طریق بهره‌گیری از ویژگی‌های تاریخی و بومی آن‌ها دارد (عندلیب^۲، ۲۰۱۰: ۲۳).

هدف نوشهرگرایی خلق یک محیط مناسب در مقیاس انسانی است که پاسخگو به تحولات و پیشرفت‌های مدرن شهری و توسعه‌ای در راستای اهداف توسعه پایدار باشد. از مهم‌ترین فعالان نهضت نوشهرگرایی از ابتدای شکل‌گیری آن می‌توان به دوانی پلاتر زیبرک، کالتورپ، سالمون، پولیزوید و

³ Helmi Oskouei

⁴ Arendt

¹ Arendt

² Andaleeb

اصلاح بافت‌های موجود در نظر گرفته‌اند که به‌روشنی اهداف مطرح‌شده در منشور نوشهرگرایی را عملی می‌سازد.

گسترش بیش‌ازحد و اندازه شهر و در نتیجه هدر رفتن زمین می‌باشد (APA, 2000) در همین راستا طرفداران جنبش نوشهرگرایی اصولی را به‌منظور

جدول (۱) مهم‌ترین اصول نوشهر گرایی

نظریه‌پردازان	تعاریف	اصول نوشهر گرایی	رده
آندرز دوانی، پلاتر زیبرک، کالتورپ، سالمون، پولیزوید، مول، مارشال، آرندت	قرارگیری خدمات و نیازمندی‌ها در فاصله ۱۰ دقیقه پیاده‌روی از منزل و محل کار، طراحی خیابان‌های دوستدار پیاده	قابلیت پیاده‌روی	۱
	شبکه به‌هم‌پیوسته خیابان‌ها، سلسله مراتبی از خیابان‌های کم‌عرض، بولوارها و کوچه‌ها، قلمرو عمومی و شبکه باکیفیت عابر پیاده	ارتباط‌پذیری و تداوم	۲
	مجموعه‌ای از مغازه‌ها و دفاتر کار در یک محله، بلوک یا ساختمان و طیف متنوعی از اقشار گوناگون از سنین متنوع با درآمدهای گوناگون و فرهنگ‌های مختلف	کاربری‌های مختلط و متنوع	۳
	طیف متنوعی از مسکن‌های گوناگون با مساحت‌های متنوع و قیمت‌های متفاوت در کنار هم و در نزدیکی یکدیگر	مسکن‌های مختلط	۴
	تأکید بر زیبایی، تناسبات، آسایش انسانی، ایجاد حس مکان به‌ویژه در مکان‌های عمومی، معماری با مقیاس انسانی و فضاهای زیبا	معماری و طراحی شهری باکیفیت	۵
	داشتن لبه و مرکز مشخص، قرارگیری فضاهای عمومی در مرکز، اهمیت کیفیت قلمرو عمومی و شامل شدن طیفی از کاربری‌ها و تراکم‌ها در فاصله ۱۰ دقیقه پیاده‌روی	ساختار سنتی محله	۶
	قرارگیری ساختمان‌های مسکونی کنار یکدیگر، وجود فروشگاه‌ها و خدمات عمومی برای آسان کردن پیاده‌روی، اصول طراحی نوشهرگرایی برای طیف کاملی از تراکم‌ها از شهرهای کوچک تا شهرهای بزرگ	تراکم افزایش‌یافته	۷
	شبکه‌ای از قطارهای شهری باکیفیت بالا که شهرهای کوچک، بزرگ و شهرهای همسایه را به یکدیگر متصل می‌کند، طراحی دوستدار عابر پیاده و استفاده از دوچرخه، اسکوتر و ...	حمل‌ونقل هوشمند	۸
	کاهش آثار توسعه بر محیط، فناوری‌های دوستدار طبیعت، احترام به محیط‌زیست و ارزش سیستم‌های طبیعی، کارایی انرژی و استفاده کمتر از منابع محدود، تولید محلی و پیاده‌روی بیشتر، رانندگی کمتر	پایداری	۹
	بهره‌گیری از تمام موارد فوق برای رسیدن به زندگی ارزشمند و باکیفیت و خلق مکان‌هایی که در آن‌ها روح بشر غنی شود و ارتقا یابد.	کیفیت زندگی	۱۰
منبع: Arendt, 1999			

کتابخانه‌ای در جدول (۲) برخی از نظریات و مطالعات پیرامون نوشهرسازی شهرسازی سنتی ایران، جمع‌بندی شده است.

در ارتباط با نوشهرسازی و شهرسازی سنتی نظریات و تئوری‌های بسیار زیادی از سوی اندیشمندان ارائه شده و معیارهای متنوعی برای هرکدام از آنها بیان شده است. براساس مطالعات

جدول (۲) دیدگاه‌های مربوط به رویکرد نوشهرگرایی و شهر سنتی

دیدگاه‌های محققان شهرهای سنتی		دیدگاه‌های محققان نوشهرگرایی	
	آرامش و امنیت سازگاری با طبیعت جمع‌گرایی و انسان‌محوری وحدت و عدالت امنیت مشارکت مردمی پویایی و سرزندگی طراحی باکیفیت نظام سلسله مراتبی محله‌های مسکونی در حواشی باغ‌ها و مزارع دسترسی و پیوند با گذشته	اپلپارد و جیکوبز (۱۱۵، ۱۹۶۷). لینچ (۱۹۸۱، ۴۴). اپیلارد و لینتل (۱۴۱، ۱۹۶۱). جیکوبز (۱۹۶۱، ۴۱).	صرفه‌جویی در هزینه‌های غیر پایدار توسعه سنتی محلات پاسخگو در برابر تحولات سلامتی و آسایش کیفیت زندگی تعاملات اجتماعی نیل به پایداری توسعه حفظ انرژی کاهش مالیات‌ها
.Naser (2017). Disfani and Ali Ahmadi .Abadi (2011: 20) (2011) Tabibian et al Islami and Seggatol Amini(2013)			
انتقادات: موانع- تعدد قوانین دست و پاگیر- از خودبیگانگی- ناتوانی در پاسخگویی به نیازها- تجمعات- آلودگی‌ها- کاهش آزادی‌های شخصی- آسیب‌های اجتماعی			

نابرابری و فقر، کاهش سطح کیفیت زندگی، وضعیت مسکن و توسعه فیزیکی شهرها، بیکاری و اشتغال کاذب و جرم و فساد، بیش از پیش افزایش یابد؛ بنابراین، نه تنها بی‌توجهی به پایداری در فرآیند توسعه، بر شهرها تأثیر منفی خواهد گذاشت، بلکه در مناطق پیرامون و سکونتگاه‌های انسانی کوچک (روستاها) نیز تأثیرات منفی خواهد داشت که این امر، لزوم توجه به پایداری شهرها را در گرو توسعه منطقه و برنامه‌ریزی بهینه منطقه‌ای ضروری می‌نماید.

۲-۵ محلات پایدار: محله شهری به‌عنوان بخشی از شهر تعریف می‌شود که دارای لبه‌های کارکردی یا فضایی هوشمند و ترکیب عملکردهای کوچک‌مقیاس باشد. یک محله شهری معمولاً متشکل از یک واحد همسایگی است (nazmfar & roshanrudi, 2015:51). پاور معتقد است محلات

۲-۴ پایداری شهری: توسعه پایدار شهری را می‌توان بهره‌وری در استفاده بهینه از زمین و تشویق بر استفاده مجدد از ساختمان‌ها دانست که امکان عدالت‌گستری اجتماعی، در بستر فضا و برابری اجتماعی را محقق گرداند و با فراهم نمودن امکانات رفاهی، اجتماعی، خدمات شهری و حقوق شهروندی، بهبود کیفیت زیست‌محیطی شهری و رضایت شهروندی را ممکن گرداند. در واقع شهرهایی در قرن‌های آتی قابل زیست خواهند بود که پایداری خود را مدیون فروتنی، عطوفت و قبول مفهوم قناعت هستند. با توسعه شهرها و تمرکز پیوسته رو به رشد و فعالیت‌های اقتصادی در مراکز شهری، به‌ویژه در کشورهای کمتر توسعه‌یافته، پایداری شهری بیشتر مورد توجه قرار گرفته است؛ زیرا بی‌توجهی به پایداری شهرها، سبب خواهد شد مسائل و مشکلات موجود در شهرها، از قبیل

همچون لئون کریر، کریستوفر الکساندر، رابرت استرن، وینسنت اسکالی، گوردون کالن و... بی آنکه این واژه را طرح کرده باشند، خواستار توجه بیشتری به اصول معماری و طراحی شهری پایدار بودند (zyberk and Donnlly, 2010-32). نگرش شهرسازی نوین با شدت و نهضتی روبه رشد از سوی معماران و برنامه ریزان، نیز بنگاه‌های توسعه براساس اصول و قوانین معماری و برنامه‌ریزی که باهم و در کنار هم کار می‌کردند برای ساخت یک مقیاس انسانی و مجموعه‌های قابل پیاده‌روی پایه‌گذاری شد.

شهرسازی نوین را نوعی حرکت طراحی شهری می‌دانند که در اوایل دهه ۱۹۹۰ و دهه ۱۹۸۰ به مرحله ظهور رسید «محل‌های شهرسازی نوین قابل پیاده‌روی و شامل طیف وسیعی از مشاغل و مسکن است»؛ بنابراین شهرسازی نوین برآیندی از معماری مدرن است. در مفهوم کلی و یک‌کلام ساده، راه و شیوه به‌کارگیری ایده‌های برنامه‌ریزی قدیم و سنتی و متناسب کردن آن‌ها با شهرهای توسعه‌یافته امروز است.

رهنما و همکاران (۲۰۲۱) در تحقیقی به بررسی الگوی تحقق محله پایدار با رویکرد نوشهرگرایی مطالعه موردی: محله شهید هاشمی نژاد (پاچنار) مشهد پرداختند که نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که ۶ معیار جمعیتی (جمعیتی، دسترسی به خدمات، دسترسی‌پذیری، کالبدی فضایی، زیست‌محیطی و اقتصادی) و ۲۴ زیر شاخص در سطح محله بررسی گردید که شاخص جمعیتی با ضریب وزنی ۰/۴۳ از ۱ دارای بیشترین تأثیرگذاری را در نحوه توزیع تراکم ساختمانی در حوزه مورد مطالعه (محله شهید هاشمی نژاد) داشته‌اند. در انتها با رویهم اندازی لایه شاخص‌ها در نرم‌افزار GIS تراکم پیشنهادی برای این محله ارائه می‌گردد که نتایج حاصل نشان می‌دهد بیشترین تراکم پیشنهادی (زیاد و خیلی زیاد) در حاشیه خیابان‌های اصلی و مرز محله می‌باشد و

پایدار متنوع است. شرایط و ویژگی‌های محلی را نشان می‌دهد. از پتانسیل‌های بالقوه محلی در رسیدن به اهداف کیفی خود بهره می‌گیرند و نیز ساختار محیطی جامعه، ویژگی‌ها و روحیات ساکنان و بوم و اقلیم را به تصویر می‌کشند (رهنما و همکاران، ۲۰۲۱: ۹۹).

۶- ۲ شهر هوشمند: شهر هوشمند به‌عنوان محور تحول و توسعه هزاره مطرح شده و به معنای گشایش مفاهیمی نو در برنامه‌ریزی شهری است که قابلیت‌های جهان واقعی و مجازی را برای حل مشکلات شهری با هم ترکیب می‌کند. داده‌های عظیمی که در فضای شهر تولید شده، به همراه پیشرفت‌های به وجود آمده در فناوری اطلاعات و ارتباطات فرصت‌های بی‌سابقه‌ای را برای مقابله با چالش‌های بزرگی که شهرها با آن مواجه‌اند، فراهم می‌سازد. یکی از پایه‌های اساسی شهر هوشمند دسترسی به اطلاعات در زمان واقعی در زمینه اقدامات و انتخاب‌های شهروندان است. اصطلاح شهر هوشمند و ریشه آن را باید از جنبش رشد هوشمند که در اواخر دهه ۱۹۸۰ و اوایل ۱۹۹۰ به وجود آمد و از سیاست‌های جدید برنامه‌ریزی شهری حمایت می‌کرد، پیگیری کرد (Harrison & Donnelly, 2012: 17-22). بر اساس رهیافت رشد هوشمند تصمیمات توسعه بر روی همه‌چیز از زندگی شخصی تا جوامع و ملت‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. به‌منظور غلبه یافتن بر عوامل جانبی توسعه، استراتژی‌های رشد هوشمند می‌تواند به حفظ و توسعه محیط‌های شهری سالم، ایمن، راحت‌تر و جذاب کمک کند (Karadag, 2013).

۷- ۲ پیشینه نوشهرگرایی: نوشهرگرایی به‌عنوان جنبشی در طراحی و برنامه‌ریزی شهری، نخستین بار در دهه ۱۹۸۰ میلادی در ایالات متحده آمریکا زاده شد. گو اینکه پیش از تولد این واژه، نوشهرگرایان چندین باهمستان را ساخته و در همین راستا ابداعات نوینی را آغاز کرده بودند. به طور کلی، از اوایل دهه ۱۹۷۰ میلادی، منتقدان و طراحانی

¹ Rahnama

کارآمد در شناسایی مناطق پرجمعیت به خصوص از شهرستان، می‌تواند به‌عنوان یک منبع قابل‌اعتماد در آسیب‌پذیری و ارزیابی انعطاف‌پذیری در مرحله بعد استفاده شود. روش ارائه‌شده اجازه می‌دهد تا برای تجزیه و تحلیل سریع و مقایسه داده‌های چند زمانه در بسیاری از کشورهای در حال توسعه و متراکم شهری در سراسر جهان استفاده شود.

برتولینی (۲۰۱۰) در پژوهشی با عنوان شهرهای پایدار و نوسازی شهرها با رویکرد نوسازی و بازآفرینی به این نتیجه رسید که شیوه مداخله در بافت‌های مذکور فن‌سالار، اقتداری و از بالا به پایین، با نگرش غیر مشارکتی و اجباری برنامه ریزان به مداخله و جابجایی، هزینه‌های اجتماعی مداخله و تمایل زیاد لیکن امکان متوسط یا کم مشارکت سرمایه‌گذار بوده است.

ادوارد چی چپسون و مری ام ادوارد (۲۰۱۰) در مقاله‌ای با عنوان «توسعه پایدار شهری تا چه حد ممکن است»: سه رهیافت رشد هوشمند، نوشهرسازی و شهر زیست‌محیطی را در ارتباط با توسعه پایدار معرفی کرده‌اند و در ادامه بر اساس یک نظرسنجی ملی از برنامه‌ریزان در آمریکا این موضوع که چگونه برنامه ریزان در آمریکا این رهیافت توسعه را در واژگان اصل توسعه پایدار تعریف می‌کنند، موردسنجش قرار دادند. بر اساس نتایج این مطالعه رشد هوشمند اغلب با اصول توسعه پایدار همسان است و همچنین بیشتر درک شده است. در این مطالعه شاخص‌های اختلاط کاربری، تنوع مسکن، معماری سازگار با مکان، فراوانی فضای باز جمعی و پیاده‌مداری به‌عنوان شاخص‌های معرف رویکرد نوشهرسازی معرفی شده‌اند.

دستیابی به توسعه پایدار هدف نهایی تمامی رویکردهای نوین برنامه‌ریزی شهری می‌باشد. ازجمله شاخص‌های مرتبط با پایداری محله‌ها می‌توان به شاخص‌های رویکرد نوشهرسازی اشاره کرد.

هر چه به عمق بافت محله پیش می‌رویم از شدت تراکم کاسته می‌شود (رهنما، ۲۰۲۱).

محمدی دوست و همکاران (۲۰۱۶) در مقاله‌ای به بررسی و امکان‌سنجی به‌کارگیری اصول نوشهرگرایی در بازآفرینی پایدار محلات ناکارآمد و مسأله دار شهری با تأکید بر رشد هوشمند (مورد پژوهی: بخش مرکزی شهر اهواز) پرداختند یافته‌ها نشان می‌دهد که در بین شاخص‌های نوشهرگرایی تقویت فضای سبز عمومی، ساماندهی دسترسی‌ها، تنوع مسکن، تنوع معماری و زیبایی‌شناسی دارای بیشترین اهمیت هستند. همچنین نتایج حاصل از اجرای مدل سلسله مراتبی AHP نشان داد که در بین سه شاخص هویت، کیفیت کالبدی و ساماندهی دسترسی‌ها، شاخص ساماندهی دسترسی‌ها اهمیت بیشتری نسبت به دو شاخص دیگر، از نگاه کارشناسان برخوردار می‌باشد.

کدیور^۱ و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان بازآفرینی مفهوم محله در شهرهای سنتی ایران بر اساس اصول نوشهرسازی به این نتیجه رسیدند که بازیابی هویت و مفهوم محله ایرانی یا به عبارتی باز تولید مفهوم محله با توجه به نیازهای زمانه می‌تواند سبب حفظ نظام اجتماعی- اقتصادی محلات تاریخی شهرها و جلوگیری از نابودی ساختار کالبدی آن‌ها شود برای دستیابی به این هدف، توجه به نهضت نوشهرسازی می‌تواند مفید باشد تا در نهایت بتواند به اهداف موردنظر یعنی احیای ساختار کالبدی محله، تقویت هویت کالبدی فضای محله و بازگرداندن ساکنان محله به آن دست یابد که این امر بدون باز زنده سازی ساختار کالبدی، عملکردی و هویتی محله محقق نخواهد شد.

لئونارد دهل (۲۰۱۲) در پژوهشی با عنوان شناسایی مبتنی بر بافت محله‌های قدیم شهری در حیدرآباد هند با استفاده از داده‌های سنجش از راه دور با رویکرد بهسازی و نوسازی به این نتیجه رسید که نقشه محل بافت فرسوده به‌منزله یک ابزار

¹ Kadivar

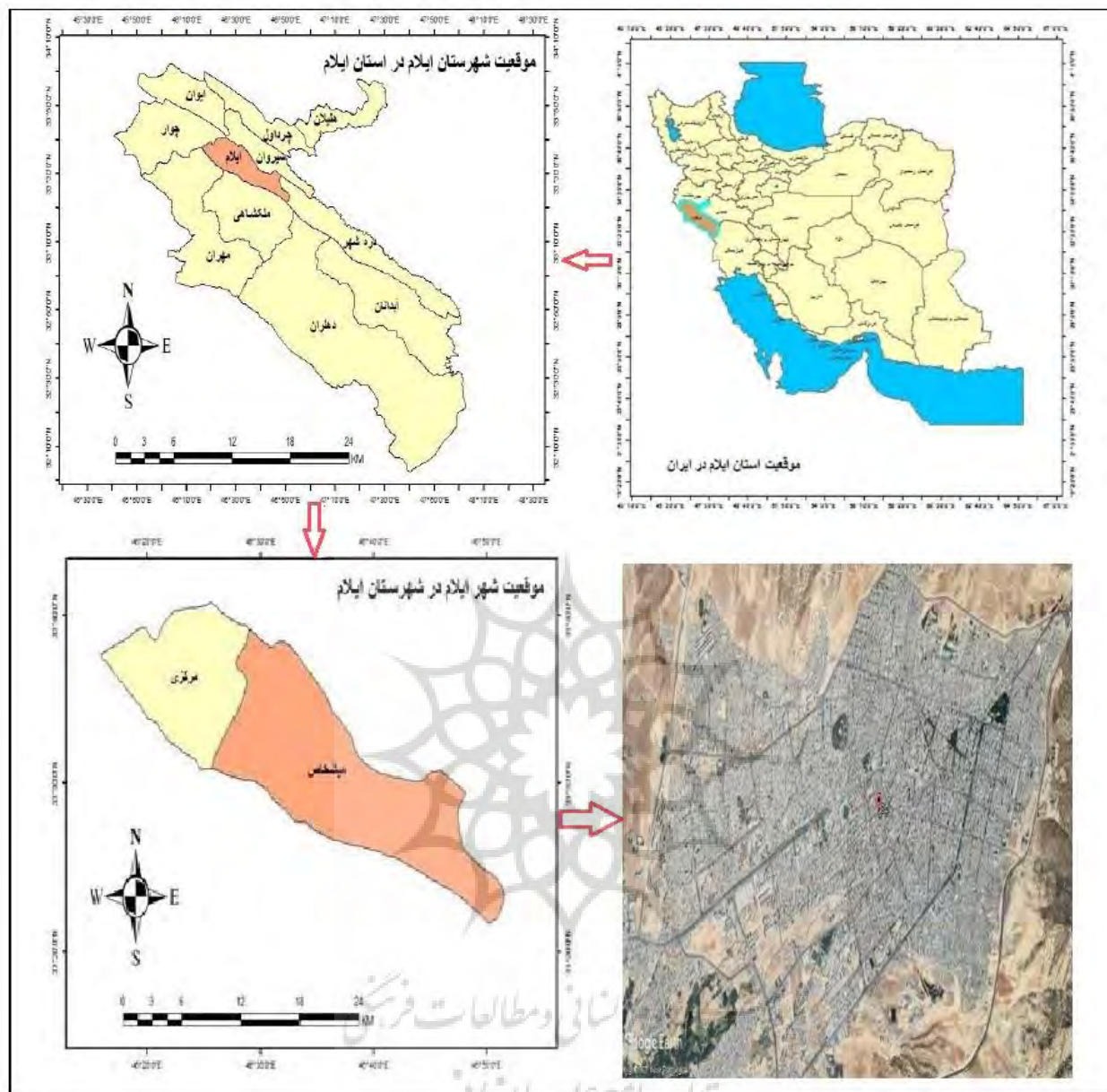
طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ قرار دارد (گزارش توجیهی طرح جامع ایلام، ۱۳۹۱: ۶۹). شهر ایلام در مرکزیت استان ایلام در مختصات جغرافیایی ۳۳ درجه و ۲۱ دقیقه و ۳۰ ثانیه تا ۳۳ درجه و ۵۱ دقیقه و ۴۸ ثانیه عرض شمالی و ۴۵ درجه و ۴۱ دقیقه و ۰۷ ثانیه تا ۴۶ درجه و ۵۱ دقیقه و ۱۹ ثانیه طول شرقی در شمال غربی استان قرار گرفته است. شهر ایلام با مساحت ۹/۷ کیلومترمربع، با جمعیت ۲۳۵۱۴۴ هزار نفر است (مرکز آمار ایران، ۲۰۱۶). وسعت شهر با محدوده تعریف‌شده طرح جامع حدود ۱۸۰۰ هکتار می‌باشد. ارتفاع متوسط آن از سطح دریا حدود ۱۴۴۰ متر می‌باشد و از نظر سطوح ارتفاعی در محدوده ارتفاعی ۱۲۵۰ متر در جنوب و جنوب غرب تا ۱۵۵۰ متر در شمال و شمال شرق امتداد می‌یابد. از نظر شیب نیز بستر شهر ایلام در شیب‌های تقریباً صفر تا ۱۵ درصد استقرار یافته است و شیب‌های بالاتر منطبق بر ارتفاعات است و افزایش شیب عمدتاً به سمت شمال و شرق است. منطقه ایلام از نظر تقسیمات زمین‌شناسی در بخش زاگرس چین‌خورده قرار گرفته که به دلیل وجود گسل‌های اصلی در عمق استان، در باند با خطر نسبی بالا قرار می‌گیرد و امتداد ناهمواری‌ها به تبعیت از سیستم زاگرس، شمال غربی - جنوب شرقی است (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان ایلام، ۲۰۱۹). از نظر ساختاری به چهار منطقه تحت نظارت دو مرکز شهرداری تقسیم‌بندی شده است و دارای کاربری‌های گوناگون بوده که در طول زمان به شکل پراکنده و بدون برنامه‌ریزی منسجم توسعه یافته است (شکل ۱).

در این راستا به نظر می‌رسد به‌کارگیری اصول رویکرد نوشهرسازی می‌تواند در راستای دستیابی به توسعه پایدار محله‌های شهری مؤثر واقع شود. با مروری بر متون معتبر جهانی به نظر می‌رسد که ارائه یک روش تحلیلی مناسب برای سنجش میزان برخورداری وضعیت موجود محله‌های شهری از اصول رویکرد نوشهرسازی و اولویت‌بندی آن‌ها متأثر از این رویکرد (در منطقه مورد مطالعه) تا به حال کمتر موضوع بحث قرار گرفته است. بررسی مطالعات مشابه نشان می‌دهد بیشتر پژوهش‌ها به دنبال بررسی وضعیت موجود شهر مورد مطالعه و مقایسه و رتبه‌بندی براساس میزان برخورداری از مؤلفه‌ها و شاخصه‌های نوشهرگرایی با استفاده از روش‌های کمی هستند. این پژوهش در تلاش است تا پس از تدوین چارچوب نظری مناسب در ارتباط با رویکرد نوشهرسازی، با استفاده از تحلیل عاملی و سایر تحلیل‌های آماری، به تحلیل شاخص‌های اصلی نوشهرسازی در سطح شهر ایلام بپردازد که آیا شاخص‌های نوشهرسازی بر روی این شهر پیاده شده است یا نه؟ وضعیت این شهر را در ارتباط با این عوامل تبیین کند، به رتبه‌بندی عوامل بر اساس اهمیت آن‌ها در تبیین نوشهرسازی در محلات شهری بپردازد.

۸-۲ معرفی محدوده مورد مطالعه:

استان ایلام با مساحتی بالغ بر ۲۰۱۵۰ کیلومترمربع حدود ۱/۴ درصد مساحت کل کشور را اشغال کرده است، از نظر موقعیت جغرافیایی بین ۳۱ درجه و ۵۸ دقیقه تا ۳۴ درجه و ۱۵ دقیقه عرض شمالی از خط استوا و ۴۵ درجه و ۲۴ دقیقه تا ۴۸ درجه و ۱۰ دقیقه

¹ Ilam Organization of Management & Planning

شکل (۱) موقعیت جغرافیایی شهر ایلام در تقسیمات سیاسی (مأخذ: نگارندگان ۱۴۰۱).

مناسب) تدوین گردید. در این تحقیق جهت اولویت بندی معیارهای به دست آمده از ابزار پرسشنامه که روایی آن توسط کارشناسان مرتبط با تحقیق و پایایی آن با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ تأیید شده بود استفاده شد.

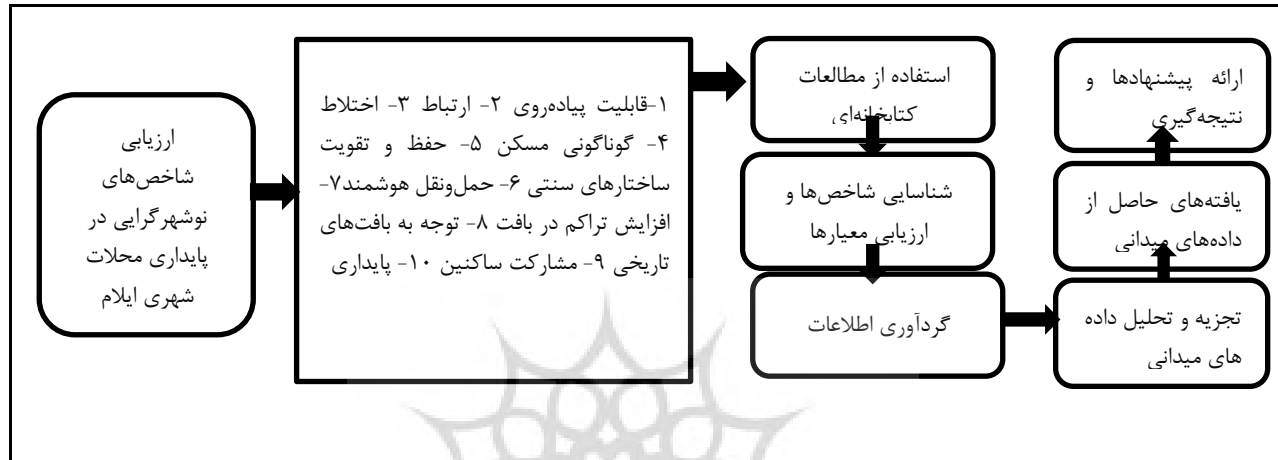
جامعه آماری در این پژوهش شامل نخبگان، متخصصین دانشگاهی در حوزه برنامه ریزی شهری و مدیران شهری را تشکیل می‌دهد که حجم نمونه با

۳ روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر ماهیت توصیفی - تحلیلی و به لحاظ هدف کاربردی است. با توجه به ماهیت موضوع و شاخص‌های موردبررسی، برای گردآوری اطلاعات از روش تحقیق اسنادی و مطالعات میدانی (پرسشنامه) استفاده گردید. سؤالات براساس مؤلفه‌های تعیین‌شده با طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای (کاملاً مناسب، نامناسب، قابل‌قبول، مناسب، کاملاً

معادلات ساختاری (Smart pls) داده‌های گردآوری‌شده مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و در نهایت با توجه به یافته‌های تحقیق پیشنهادها لازم بیان و از تحقیق نتیجه‌گیری شد. شکل (۲) فرآیند انجام پژوهش به اختصار نشان می‌دهد.

استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند ۱۰۰ نفر انتخاب شده است. اطلاعات لازم از طریق پرسشنامه از جامعه مورد مطالعه گردآوری و سپس با استفاده از آزمون T تک نمونه‌ای و دیگر آزمون‌ها در نرم‌افزار SPSS و همچنین با استفاده مدل

شکل (۲) مدل مفهومی پژوهش (مآخذ: نگارندگان ۱۴۰۱)

ارزیابی آن‌ها در محلات برخی شهرها نموده‌اند یک دستاورد بدیع بوده و می‌تواند به‌عنوان شاخص‌های پایه ارزیابی معیارهای نوشهرگرایی در سایر شهرهای سنتی ایران مورد استفاده قرار گیرد متغیرهایی که در پرسشنامه مورد استفاده قرار گرفتند از طریق مطالعه پیشینه تحقیق، بررسی میدانی و نظرات اساتید جمع‌آوری شده است که جدول (۳) شاخص‌های شناسایی شده برای ارزیابی معیارها را نشان می‌دهد.

۴ یافته‌ها و بحث

در بخش کیفی با در نظرگیری اصول و ویژگی‌های شهرسازی سنتی ایران و معیارهای مطرح در مبانی نظری جنبش نوشهرگرایی شاخص‌هایی برای ارزیابی معیارهای نوشهرگرایی در شهرهای سنتی توسط خبرگان شناسایی گردید که با توجه به سازگاری این شاخص‌ها با ویژگی‌ها و معیارهای مطرح در هر دو رویکرد شهرسازی سنتی و نوشهرگرایی و در مقایسه با تحقیقات انجام‌شده که بدون شناسایی شاخص برای معیارهای نوشهرگرایی اقدام به بررسی و

جدول (۳) شاخص‌های شناسایی شده برای ارزیابی معیارهای نوشهرگرایی

شاخص	زیر شاخص	گویه های ارزیابی شاخص‌های نوشهرگرایی
پیاده مداری	قابلیت پیاده‌روی	۱- دریافت خدمات با کمتر از ۱۰ دقیقه پیاده‌روی کیفیت پیاده روها
	ارتباط	۱- پیوستگی شبکه ارتباطی ۲- شبکه معابر پیوسته
مسکن	اختلاط	۱- ترکیبی از واحدهای مسکونی تجاری در محدوده هم ۲- گونه‌های مختلف مردم در بافتها، جنس، نژاد و ...
	افزایش تراکم در بافت	۱- نزدیکی ساختمان‌ها و مراکز (مسکونی، تجاری، خدماتی) بهم ۲- استفاده بهینه از زمین‌های داخل بافت
	گوناگونی مسکن	۱- طیفی از گونه‌ها، قیمت‌ها و مساحت‌ها در محدوده همجواری ۲- جذب جمعیت از اقشار مختلف درآمدی
سنت	حفظ و تقویت ساختارهای سنتی	۱- وجود فضاهای باز عمومی در مرکز ۲- تعاملات و ارتباطات همسایگی ۳- وجود مراکز و محدوده‌های قابل تشخیص
	توجه به بافت‌های تاریخی	۱- حفظ سنت‌ها در بافت‌های تاریخی ۲- معماری با مقیاس انسانی ۳- حس تعلق به مکان (هویت محله)
مدیریت	حمل‌ونقل هوشمند	۱- قرارگیری مراکز خدماتی در نزدیکی ایستگاه‌ها ۲- طراحی مسیرهای ویژه دوچرخه‌سواری ۳- تنوع حمل‌ونقل ۴- امنیت حمل‌ونقل و رانندگی در خیابان‌ها
پایداری	مشارکت ساکنین	۱- خودگردانی توسط اهالی محله ۲- پایه‌ریزی حقوق و هویت شهری ۳- مشارکت ساکنان محله
	پایداری	۱- مکان‌یابی سایت و کاربری‌های شهری ۲- حفظ عوارض و پدیده‌های طبیعی ۳- مدیریت توقفگاه‌ها

منبع: جمع آوری شده از نظر متخصصین و مرور منابع (نگارندگان ۲۰۲۲).

بررسی برازش مدل اندازه‌گیری:

در روش کمترین مربعات جزئی (PLS) دو مدل «درونی» و «بیرونی» آزمون می‌شود مدل بیرونی هم‌ارز مدل اندازه‌گیری و مدل درونی مشابه تحلیل مسیر در مدل‌های معادلات ساختاری است. مدل درونی نشانگر بارهای عاملی متغیرهای مشاهده‌شده است. پس از آزمون مدل بیرونی لازم است مدل درونی که نشانگر ارتباط بین متغیرهای پنهان پژوهش است، ارائه گردد. با استفاده از مدل

درونی می‌توان به بررسی فرضیه‌های پژوهش پرداخت. مرحله دوم در برآورد مدل، آزمون معنی‌داری ضرایب مسیر فرض شده در مدل پژوهش و واریانس تشریح می‌شود.

برای بررسی برازش بخش اول یعنی برازش مدل‌های اندازه‌گیری سه مورد استفاده می‌گیرد: پایایی شاخص، روایی همگرا، روایی واگرا. پایایی شاخص نیز خود توسط سه معیار موردسنجش واقع

این ضریب کمی سخت‌گیرانه است در تحقیقاتی که از معادلات ساختاری مبتنی بر واریانس استفاده می‌کنند، می‌توان از ضریب ترکیبی نیز استفاده نمود. تفاوتی ندارد که از کدام ضریب استفاده می‌شود در هر صورت مقدار قابل قبول برای این دو ضریب حداقل ۰/۷ است. در این تحقیق هر دو ضریب آلفای کرونباخ و ضریب ترکیبی برای بررسی پایایی متغیرها مورد بررسی قرار گرفته است جدول (۴) در زیر نتایج پایایی و روایی ابزار سنجش آورده شده است.

جدول (۴) ضریب پایایی و روایی ابزار سنجش

متغیرها	پایایی آلفای کرونباخ	آلفای ترکیبی
پیاده مداری	۰/۴۵۰	۰/۶۳۰
مسکن	۰/۳۸۰	۰/۵۴۲
سنت	۰/۴۱۶	۰/۳۶۰
مدیریت	۰/۶۹۴	۰/۸۴۰
پایداری	۰/۶۵۰	۰/۲۱۰

می‌گیرد: ۱- آلفای کرونباخ ۲- پایایی ترکیبی ۳- ضرایب بارهای عاملی.

در این قسمت از پژوهش از روش حداقل مربعات جزئی PLS استفاده شده است که در ادامه به شرح آن می‌پردازیم.

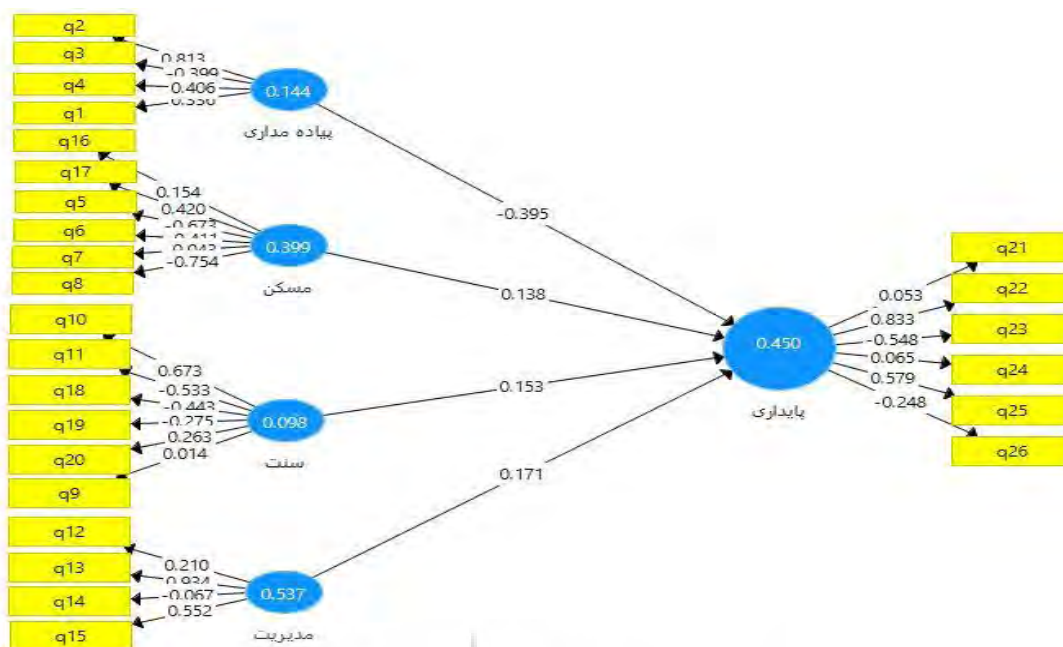
الف) آزمون پایایی و روایی مدل‌های اندازه‌گیری: در روش حداقل مربعات جزئی PLS باید پایایی متغیرها محاسبه شود. ضریب سنتی برای بررسی پایایی متغیرها ضریب آلفای کرونباخ است؛ اما چون

مسیرهای مربوط به فرضیه‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد (اثرگذاری متغیر مستقل بر متغیر وابسته). برای محاسبه ضرایب استاندارد مسیر بین متغیرها باید از الگوریتم پی ال اس استفاده نمود. ضرایب استاندارد شده بین متغیر مستقل و وابسته نشان می‌دهد که متغیر مستقل این میزان درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کند. شکل شماره (۳) ضرایب استاندارد شده مسیرهای مربوط به هر یک از فرضیه‌ها را نشان می‌دهد.

ب) آزمون مدل ساختاری: مدل ساختاری مدلی است که در آن روابط بین متغیرهای مکنون و وابسته مورد توجه قرار می‌گیرد. یک مدل معادلات ساختاری از چندین مدل اندازه‌گیری و فقط یک مدل ساختاری تشکیل می‌شود؛ معیارهای زیر را بررسی می‌کنیم:

شاخص ضریب تعیین R2 متغیرهای مکنون برونزا

ضرایب مسیر (بتا) و معناداری آن. در این بخش از پژوهش به بررسی ضرایب استاندارد شده

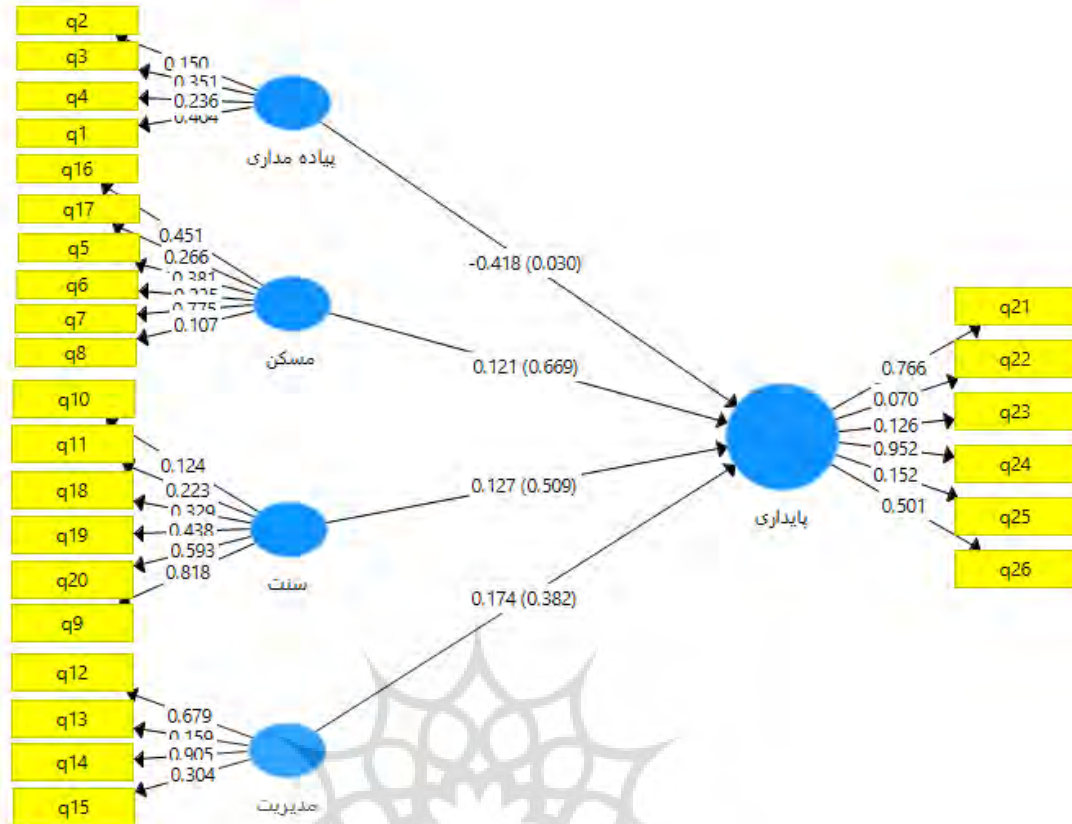

شکل (۳) مدل ساختاری ضریب استاندارد

عوارض پدیده‌های طبیعی در سطح شهر به ترتیب با ارزش ۰/۸۳۳، ۰/۵۴۸، ۰/۵۷۹ بوده است.

همچنین جهت بررسی معناداری روابط بین متغیرها یعنی معنی‌دار بودن اثرگذاری متغیرهای مستقل بر متغیرهای وابسته از مقدار آماره به‌دست‌آمده از خروجی مدل استفاده می‌شود. به‌گونه‌ای که مقدار آماره بزرگ‌تر از ۱/۹۶ برای معنی‌داری در سطح ۹۵ درصد مقدار آماره بزرگ‌تر از ۲/۵۸ در سطح ۹۹ درصد اطمینان مورد قبول می‌باشد شکل (۴).

شکل (۳) نشان می‌دهد که چهار مؤلفه‌ی این پژوهش، پایداری وضعیت نوشهرگرایی نواحی شهری ایلام را ۴۵ درصد تبیین می‌کنند که در بین متغیرهای پژوهش بیشترین تأثیرگذاری بر توسعه‌ی درون‌زا عبارت از قرارگیری مراکز خدماتی در نزدیکی ایستگاه‌ها، کیفیت پیاده‌روها، ترکیبی از جمعیت از اقشار مختلف مردم در کنار هم به ترتیب بارزش ۰/۹۳۴ و ۰/۸۱۳ و ۰/۷۵۴ می‌باشد. همچنین به ترتیب بیشترین تأثیر مؤلفه‌های نوشهرگرایی موجود بر پایداری نواحی شهری بر گویه‌های حقوق شهروندی و هویت شهری، مشارکت ساکنین محله، حفظ

شکل (۴) آزمون ساختاری

بزرگتر از ۱/۹۶ باشد تأیید می‌شوند و روابطی که مقدار آماره آن‌ها کمتر از ۱/۹۶ باشد مورد تأیید واقع نمی‌شوند.

در جدول (۵) که مربوط به نتایج مدل است، آنچه مهم است مقدار آماره متغیرها و در واقع مقدار آماره‌ی اثرگذاری متغیر مستقل بر متغیر وابسته است. روابطی که در آن مقدار آماره‌ی به‌دست‌آمده،

جدول (۵) آزمون مدل ساختاری (ضرایب مسیر میانگین، انحراف معیار، مقادیر T)

آماره T	انحراف معیار	میانگین نمونه	نمونه اصلی
۰/۶۹۳	۰/۱۸۲	۰/۱۶۳	سنت <- پایداری
۲/۳۵	۰/۱۷۵	۰/۳۰۴	پیاده مداری >- پایداری
۰/۸۹۸	۰/۱۹۸	۰/۰۸۵	مدیریت <- پایداری
۰/۴۶۶	۰/۲۶۴	۰/۲۱۸	مسکن <- پایداری

معناداری پرسش‌هاست؛ بنابراین همه گویه‌ها به‌طور معنادار با عامل زیربنایی خود مرتبط‌اند. جدول (۶) در زیر شاخص اندازه‌گیری و پایایی گویه‌ها را نشان می‌دهد.

بار عاملی استاندارد برای تک‌تک گویه‌های هر عامل در جدول ۴ مشخص شده است. شاخص ارزیابی میزان ارتباط هر پرسش با عامل زیربنایی آن و دیگر پرسش‌ها است این مقدار بار عاملی بیان‌کننده

جدول (۶) مدل اندازه‌گیری و شاخص ارزیابی گویه‌ها

متغیر مکنون	t-value	شاخص	t-value	بارهای عاملی	معناداری
پیاده مداری	۰/۰۴	دریافت خدمات با کمتر از ۱۰ دقیقه پیاده‌روی	۰/۸۳	۰/۷۰	۰/۴۵
		کیفیت پیاده‌روها	۱/۴۴	۱/۵۱	۰/۱۵
		پیوستگی شبکه ارتباطی	۰/۹۳	۰/۹۳	۰/۲۵
		شبکه معابر پیوسته	۱/۱۸	۱/۲۳	۰/۲۳
مسکن	۰/۵۸	ترکیبی از مراکز (خدماتی، تجاری، مسکونی) در محدوده هم	۰/۸۷	۰/۸۳	۰/۳۸
		ترکیبی از گونه‌های مختلف مردم از نظر سن، فرهنگ و نژاد به همراه بناها	۱/۱۸	۱/۳۵	۰/۲۳
		طیفی از گونه‌ها، مساحت‌ها و قیمت‌های متنوع در یک محدوده	۰/۲۸	۰/۳۰	۰/۷۷
		(ترکیبی از مساکن خصوصی و عمومی) در کنار هم نزدیکی ساختمان‌های مراکز (خدماتی، تجاری، مسکونی) به هم	۰/۷۵	۱/۱۱	۰/۴۵
سنت	۰/۶۹	تراکم ساختمانی بهینه) در محلات شهر	۱/۱۵	۰/۷۶	۰/۲۶
		وجود فضاهای باز عمومی در مرکز شهر	۰/۲۳	۰/۲۳	۰/۸۱
		مرکز قابل تشخیص	۱/۵۴	۱/۵۸	۰/۱۲
		تعاملات و ارتباطات همسایگی	۱/۲۲	۱/۲۸	۰/۲۲
		حفظ سنت‌ها و بافت‌های تاریخی	۰/۹۷	۱	۰/۳۲
		حس تعلق به مکان (هویت محله)	۰/۷۷	۰/۷۶	۰/۴۳
		معماری با مقیاس انسانی (انطباق با معماری بومی)	۰/۵۳	۰/۵۵	۰/۵۹
مدیریت	۰/۳۶	مراکز عمده خدماتی در نزدیک‌ترین فاصله از ایستگاه‌ها	۰/۴۱	۰/۴۰	۰/۶۷
		حمل‌ونقل متنوعی	۱/۴۱	۱/۴۹	۰/۱۵
		طراحی مسیرهای ویژه دوچرخه‌سواری	۰/۱۱	۰/۱۱	۰/۹۰
پایداری	۰/۰۰۰	امنیت حمل‌ونقل و رانندگی در خیابان‌ها	۱/۰۲	۱/۰۸	۰/۳۰
		خودگردانی توسط اهالی محل	۰/۲۹	۰/۲۹	۰/۷۶
		مشارکت ساکنان محله در برنامه‌ریزی‌ها	۱/۸۱	۱/۷۴	۰/۲۱
		حقوق شهروندی و هویت شهری (ساکنین)	۱/۵۳	۱/۶۳	۰/۱۲
		مکان‌یابی و کاربری‌های شهری مطابق با اصول	۱/۰۶	۰/۰۵	۰/۹۵
		عوارض و پدیده‌های طبیعی در سطح شهر حفظ و رعایت	۱/۴۳	۱/۳۳	۰/۱۵
	۰/۶۷	توقفگاه‌هایی به‌منظور پیاده‌روی و رانندگی کمتر طراحی	۰/۷۴	۰/۵۰	

این آزمون در جدول زیر آورده شده است. برای امتیازدهی، میانگین مجموع نمرات پرسش‌های هر مؤلفه مبنا در نظر گرفته شد و با توجه به طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت، نقطه برش طیف میانی

بررسی وضعیت شاخص‌های نوشهر گرایی در پایداری نواحی شهری ایلام

برای بررسی وضعیت مؤلفه‌های مطالعه شده از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده. نتایج حاصل از

گویه ها رتبه و امتیاز یکسانی با میانگین ۳ داشته است. در این رابطه، نتایج آزمون T تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که مؤلفه‌های پیاده‌مداری از دیدگاه شاخص‌هایی نوشهرگرایی در پایداری نواحی شهری ایلام معنادار است، به طوری که هم میانگین مشاهده شده بالاتر از حد متوسط بوده و سطح معناداری نیز کمتر از ۰/۰۰۱ است.

همان‌گونه که در جدول نتایج حاصل از آزمون T تک نمونه‌ای نشان می‌دهد، مؤلفه‌های مدیریت با میانگین ۲/۵ ($P < 0/05$) و میانگین ملاکی کمتر از ۴/۲ در شهر ایلام در وضعیت مناسبی قرار ندارند؛ همچنین مؤلفه‌های بُعد مسکن و همچنین گویه‌های مربوط به پایداری با میانگین به ترتیب ۲/۶۶ و ۲/۶۶ ($P < 0/05$) و میانگین ملاکی کمتر از ۴/۲ کمتر از حد متوسط بدترین شرایط و در سطح نامطلوب قرار گرفته است را دارند. این مسئله حاکی است مردم کمتر در برنامه‌ریزی شهری مشارکت داده می‌شوند؛ همچنین بین نهادهای شهری همکاری ضعیفی در سطح شهر وجود دارد جدول (۷) در زیر وضعیت گویه‌های مربوط به شاخص‌های نوشهرگرایی در شهر ایلام را نشان می‌دهد.

پرسشنامه دو بود. در پژوهش حاضر معیار مقایسه میانگین بدین صورت بود که میانگین تجربی (۱/۹۹ تا ۱) در سطح بسیار نامطلوب، (۱/۹۹ تا ۲/۹۹) در سطح نامطلوب و (۲/۹۹ تا ۳/۹۹) در سطح نسبتاً مطلوب، سطح (۴) مطلوب و سطح (۵) بسیار مطلوب ارزیابی شد؛ بنابراین میانگین ملاکی برابر با میانگین در سطح نسبتاً مطلوب... است. جدول (۷) وضعیت گویه‌های نوشهرگرایی در نواحی شهری ایلام را نشان می‌دهد.

برای بررسی و ارزیابی وضعیت شاخص‌های نوشهرگرایی در سطح شهر ایلام از پنج شاخص پیاده‌مداری، مسکن، سنت، مدیریت و پایداری استفاده شد. بر این اساس، سؤالات پرسشنامه در قالب پنج شاخص فوق و گویه‌های مربوط به هر شاخص پی‌ریزی شدند. در سطح تحلیل، با توجه به میانگین نمونه و p-value به دست آمده از آزمون کای تی تک نمونه‌ای در سطح معناداری ۰/۰۵، یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که از دیدگاه پاسخگویان، در بُعد شاخص‌های پیاده‌مداری بیش‌ترین تأثیر بر الگوی نوشهرگرایی در شهر ایلام مؤلفه‌ها شبکه معابر پیوسته با میانگین ۳/۴ و بقیه

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول (۷) شاخص‌های نوشهر گرایی تأثیرگذار در پایداری نواحی شهر ایلام

مقادیر فاصله در سطح ۰/۹۵		میانگین ملاکی = ۴/۲ ۹۹ - df			آمار توصیفی		گویه‌ها	ابعاد
کران بالا	کران پایین	معناداری	T	تفاوت میانگین	انحراف استاندارد	میانگین		
۳	۳	۰/۰۰۱	۳۱	۳	۱/۰۷	۳	۱P	پایه مداری
۳	۳/۰۹	۰/۰۰۱	۲۸	۳	۱	۳	۲P	
۳	۳/۰۸	۰/۰۰۱	۲۹	۳	۱	۳	۳P	
۳	۲	۰/۰۰۱	۲۹	۳/۰۴	۱/۰۲	۳/۰۴	۴P	
۳	۲/۷	۰۰/۰۰۱	۲۹/۲۵	۳/۰۱	۱/۰۲	۳/۰۱	مجموع	
۳	۲	۰/۰۰۰	۲۷	۳	۱	۳	۵M	مسکن
۳	۲	۰/۰۰۰	۲۵/۰۶	۲	۱	۲	۶M	
۳	۲	۰/۰۰۰	۲۹	۲	۰۰۰	۲	۷M	
۳	۲	۰/۰۰۰	۲۵	۳	۱	۳	۸M	
۳	۲	۰/۰۰۰	۲۹	۳	۱/۰۴	۳	۹M	
۳/۰۲	۳	۰/۰۰۰	۲۸/۰۶	۳	۱	۳	۱۰M	
۳	۲/۱	۰/۰۰۰	۲۷/۰۱	۲/۶	۱/۰۲	۲/۶۶	مجموع	
۳	۳/۰۸	۰/۰۰۰	۲۸	۳	۱	۳	۱۱S	سنت
۳	۳/۰۱	۰/۰۰۰	۲۵	۳	۱	۳	۱۲S	
۳	۳	۰/۰۰۰	۳۳	۳	۱/۰۹	۳	۱۳S	
۳	۳	۰/۰۰۰	۳۵	۳	۱/۰۴	۳	۱۴S	
۳	۳	۰/۰۰۰	۳۱	۳	۱/۰۵	۳	۱۵S	
۳	۳	۰/۰۰۰	۳۱	۳	۱	۳	۱۶S	
۳	۳/۰۱	۰/۰۰۰	۳۰/۵	۳	۱/۰۳	۳	مجموع	
۳	۲	۰/۰۰۰	۲۸	۳/۰۱	۱/۰۴	۳/۰۱	۱۷Mo	مدیریت
۲	۲	۰/۰۰۱	۲۵	۲	۱/۰۱	۲	۱۸Mo	
۲	۲	۰/۰۰۱	۲۴	۲	۰۰۰	۲	۱۹Mo	
۳	۳	۰/۰۰۰	۳۰	۳	۱	۳	۲۰Mo	
۲/۵	۲/۲۵	۰/۰۰۱	۲۶/۷	۲/۵	۰/۷۶	۲/۵	مجموع	
۳	۳	۰/۰۰۰	۲۹	۳	۱/۰۸	۳	۲۱T	پایداری
۳	۲	۰/۰۰۱	۲۵	۲	۱	۲	۲۲T	
۳	۲	۰/۰۰۰	۲۹	۳	۱/۰۰۵	۳	۲۳T	
۳	۲	۰/۰۰۰	۲۸	۳	۱	۳	۲۴T	
۳	۳/۰۶	۰/۰۰۱	۲۶	۳	۱	۳	۲۵T	
۲	۲	۰/۰۰۰	۲۱	۲	۱	۲	۲۶T	
۲/۸	۲/۳	۰/۰۰۱	۲۶/۳	۲/۶	۱/۰۱	۲/۶۶	مجموع	
۲/۸	۲/۴	۰/۰۰۱	۲۷/۹	۲/۷۴	۰/۹۶	۲/۷۶	مجموع	

منبع: یافته‌های پژوهش (نگارندگان)

۵ جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

شهرسازی نوین جنبشی در معماری و برنامه‌ریزی است که از استراتژی‌های مبتنی بر طراحی مبتنی بر اشکال شهری «سنتی» برای کمک به جلوگیری از گسترش حومه‌ها و زوال درون‌شهر و ساخت و بازسازی محله‌ها، شهرک‌ها و شهرها حمایت می‌کند. اصول طراحی شهری جدید در مقیاس‌های مختلفی از ساختمان‌ها، زمین‌ها و بلوک‌ها گرفته تا محله‌ها، ناحیه‌ها و راهروها و در نهایت به کل شهر و مناطق عمل می‌کنند. محله‌های شهری از عناصر مهم و مؤثر تشکیل‌دهنده حیات اجتماعی شهر به شمار می‌آیند. با توسعه روزافزون محله‌های شهری در چند دهه اخیر، محله‌های قدیمی در کشور ما، دست‌خوش کم‌توجهی قرار گرفته‌اند که این امر زوال تدریجی و کمرنگ شدن حیات شهری و ... را موجب شده است. این محله‌های سنتی نیازمند برنامه‌ریزی مجدد هستند تا ساختار خود را احیا نمایند. با مروری بر نتایج به‌دست‌آمده از قسمت‌های قبل می‌توان اذعان داشت که در واقع اصول نوشهرگرایی به شکل دادن محله‌های نسبتاً پرتراکم، قابل پیاده‌روی و دارای کاربری مختلط با یکدیگر تأکید کرده و ترکیبی از سبک‌های معماری بومی، حفظ سنت‌ها، رشد هوشمند، مخالفت با توسعه‌های پراکنده و شهرسازی پایدار مبتنی بر حمل‌ونقل عمومی را مدنظر قرار می‌دهد. در ارتباط با ضرورت شناسایی و تحقق‌پذیری این اصول باید گفت که امروزه اصول نوشهرگرایی در مقیاس وسیعی در برنامه‌ریزی محله‌های شهری در نقاط مختلف جهان به کار گرفته شده و موفقیت‌های چشمگیری به دنبال داشته است. صاحب‌نظران و برنامه‌ریزان شهری نیز استفاده از این اصول در برنامه‌ریزی محله‌های شهری را حمایت کرده و به‌کارگیری آن را لازمه شهرسازی پایدار می‌دانند. لذا شناسایی این اصول و مزیت‌ها و راهکارهای اجرایی آن، می‌تواند راهگشای حصول به راهبردهایی جهت حصول به

برنامه‌ریزی مؤثر در محله‌های شهری باشد (ایزدی، ۲۰۱۰: ۶۳).

در پژوهش حاضر، با توجه به ماهیت فرضیه‌ها و نوع متغیرها از روش‌های موجود در آمار توصیفی نظیر جداول توزیع فراوانی مطلق، میانگین جهت بررسی و مقایسه اطلاعات جمع‌آوری‌شده از طریق پرسشنامه و در بخش آمار استنباطی نیز از روش معادلات ساختاری استفاده شده است که در نهایت برای تجزیه و تحلیل و به‌کارگیری این آزمون‌ها از نرم‌افزار (Spss) و اسمارت پی ال اس استفاده شد. بر همین اساس ارزیابی نواحی مرکزی شهر بر اساس اینکه در چه درجه‌ای از برخورداری از شاخص‌های نوشهرگرایی قرار دارد می‌تواند به توسعه شهر و برنامه‌ریزی برای رشد و بهبود جایگاه این شاخص‌ها کمک کند. در این مطالعه هدف بررسی وضعیت شاخص‌های نوشهرگرایی در شهر ایلام می‌باشد، لذا به‌مرور تجربیات و پژوهش‌های مختلف در این عرصه اقدام شد و شاخص‌هایی در قالب مؤلفه‌های پیاده‌مداری، مسکن، سنت، مدیریت، پایداری استخراج شد و در نهایت با استفاده از ۲۶ شاخص قابل‌دسترس نسبت به بررسی شاخص‌های ذکرشده در شهر ایلام اقدام شد؛ در این فرآیند ابتدا متغیرهای پژوهش با مقیاس‌های مرتبط با هر متغیر تبدیل و سپس با استفاده از نرم‌افزارهای ذکرشده تحلیل‌های آماری انجام شده است.

در سطح تحلیل، با توجه به میانگین نمونه و p -value به دست آمده از آزمون کای تی تک نمونه‌ای در سطح معناداری ۰/۰۵، یافته‌های پژوهش و ارزیابی شاخص‌های نوشهرگرایی در شهر ایلام بیانگر آن است که در مدیریت شهر ایلام به این شاخص‌ها توجهی نشده است؛ زیرا پنج شاخص بررسی‌شده نه‌تنها در وضعیت خوبی بر اساس دیدگاه مردم قرار ندارند؛ بلکه بعضی از مؤلفه‌ها پایین‌تر از حد متوسط و در شرایط ضعیف قرار دارند. شاخص پیاده‌مداری با گویه‌های (شبکه معابر پیوسته و کیفیت پیاده‌روها) با میانگین ۳/۱ نسبت

¹ Izadi

مورد مطالعه آن‌ها با این تحقیق مطابقت ندارد که در این پژوهش سعی شده است با استفاده از نظرات نخبگان و مدیران شهری تمامی شاخص‌ها گنجانده شود که این از جنبه‌های نوآوری تحقیق بشمار می‌رود و روش و شاخص‌های بکار گرفته‌شده در این تحقیق قابلیت تعمیم به دیگر نواحی و محلات شهری را نیز دارد. نتایج این مطالعه در راستای وضعیت شاخص‌های نوشهرگرایی در نواحی شهری ایلام نشان می‌دهد که محله مرکزی این منطقه، شاخص‌های نوشهرگرایی را تا حدودی دارا هستند ولی این خصوصیات به‌صورت کامل وجود ندارند بلکه با کمبودهایی همراه هستند و با راهکارهایی نظیر افزایش میزان مشارکت شهروندان در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های شهری، تنوع حمل‌ونقل و همچنین استقرار ایستگاه‌های دوچرخه‌سواری، مکان‌یابی درست مراکز خدمات رسانی، اقدام برای ارتقاء فرهنگ و جایگاه حقوق شهروندی به مانند عدم پارک ماشین در پیاده‌روها و فضاهای عمومی...، جستجوی راه‌حل مناسب برای ارتقاء مدیریت شهری و استقرار نظم و تعهد به اجرای قوانین و ضوابط و مقررات و عدم تخطی از آن به خاطر مسائل مالی و ... می‌توان این کمبودها را تا حدودی جبران نمود.

بر اساس نتایج بالا راهبردهای زیر پیشنهاد می‌گردد:

- تمرکززدایی از نهادهای قدرت و کاهش میزان تصدی‌گری نهادهای دولتی
- واگذاری اختیارات به نهادهای محلی در چارچوب قوانین مشخص
- ایجاد توقفگاه‌ها و محیط‌های امن استقرار خودروها
- مکان‌یابی مناسب کاربری‌ها و جلوگیری از کاربری‌های مزاحم و آسیب‌زا

به سایر شاخص‌ها بیشترین میانگین را دارد. میانگین دیگر شاخص‌ها؛ یعنی مدیریت با ۲/۵، مسکن با ۲/۶۶، نسبت به دیگر شاخص‌ها کمترین میانگین را دارا بودند. نتایج حاصل از مدل معادلات ساختاری نشان می‌دهد که چهار مؤلفه‌ی این پژوهش، پایداری وضعیت نوشهر گرایی نواحی شهری ایلام را ۴۵ درصد تبیین می‌کنند که در بین متغیرهای پژوهش بیشترین تأثیرگذاری بر توسعه‌ی درون‌زا عبارت از قرارگیری مراکز خدماتی در نزدیکی ایستگاه‌ها، کیفیت پیاده‌روها، ترکیبی از جمعیت از اقشار مختلف مردم در کنار هم به ترتیب بارز ۹۳۴/۰ و ۸۱۳/۰، ۷۵۴/۰ می‌باشد. همچنین به ترتیب بیشترین تأثیر مؤلفه‌های نوشهر گرایی موجود بر پایداری نواحی شهری بر گویه‌های حقوق شهروندی و هویت شهری، مشارکت ساکنین محله، حفظ عوارض پدیده‌های طبیعی در سطح شهر به ترتیب بارز ۸۳۳/۰، ۵۴۸/۰، ۵۷۹/۰ بوده است.

نتایج به دست آمده از این پژوهش با یافته‌های حاصل از مقاله شاطریان^۱ و همکاران (۲۰۲۲) با عنوان مدل‌سازی و ارزیابی اصول نوشهر گرایی در محلات مرکزی شهر کاشان که از این جهت شاخص‌های نوشهرگرایی در محلات مرکزی شهر کاشان در وضعیت مطلوبی قرار ندارند و همچنین مطالعه گلشاهی^۲ و همکاران (۲۰۲۱) که به بررسی بازآفرینی پایدار محلات مساله دار شهرهای مرزی با تأکید بر اصول نوشهرسازی (نمونه مورد مطالعه محله بابائیان زاهدان) شاخص‌های نوشهرسازی در شرایط نامطلوبی قرار دارند و میزان تحقق اصول نوشهرسازی در بازآفرینی در سطح ضعیف و حدود ۳۶/۶ درصد است، مطابقت دارد؛ و دیگر مطالعات از جمله ربانی و رهنما^۳ (۲۰۱۷) و فرامرزی عوری^۴ و همکاران (۲۰۲۰) و ... که به‌صورت تک بُعدی به الگوی موردنظر پرداختند و یا گاهاً به‌کارگیری این الگوواره را در بافت‌های فرسوده و باز آفرینی آن محلات بکار گرفتند با این‌حال روش و شاخص‌های

³ Rabani & Rahnama

⁴ Faramarzi Ori

¹ Shateriyan

² Golshahi

- تقویت و حفظ ساختار سنتی محلات و آداب و رسوم قدیمی
- استقرار و حمایت از حمل‌ونقل هوشمند شهری
- افزایش حس تعلق ساکنین جهت جلوگیری از مهاجرت‌های درون‌شهری ساکنان توانمند این بافت
- ایجاد مسیرهای ویژه و ایمن دوچرخه‌سواری
- جلوگیری از رشد پراکنده و قارچ‌گونه شهر
- تدوین و تصویب قوانین خاص جهت جلوگیری از افزایش یا کاهش تراکم ساختمانی در نقاط مختلف محله
- محدودیت فروش مازاد تراکم ساختمانی برای ساختمان‌هایی که در محدوده تراکم پایین قرار گرفته‌اند.
- تقویت و بهبود توزیع عادلانه خدمات در سطح محلات
- تقویت شبکه پیاده‌روی در سطح محله
- ایجاد فضاهای سبز و باز عمومی در سطح محلات
- جلوگیری و یا کاهش آسیب‌های ناشی از آلودگی‌های زیست‌محیطی
- کنترل ساخت‌وسازهای بلندمرتبه در سطح محله

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- Arendt, R. (1999). Charter of the new urbanism. Pardazesh and Urban Planning Publications, Tehran. (In Persian).
- Andaleeb, A. (2010). Principles of urban renewal, a new approach to old textures, Tehran: Azarakhsh Publications, first edition. 2-21. (In Persian).
- American Planning Association. (2000). Policy Guide on Planning for Sustainability, New York, Available from world wide web: <http://www.APA.com>.
- Bahraiyni, H. (2008). Modernization, post-modernization and then urban planning, Tehran: University of Tehran Pub, third ed. 279. [In Persian].
- Bozy, k.h. Kiyani, A., & Razi, A. (2013). Investigation and analysis of sustainable housing developmen planning in Hajiabad city. Geographical Journal of Zagros Landscape, 2(3), 201. (In Persian).
- Bertolini, L. (2010). Sustainable urban mobility, an evolutionary approach European spatial Research Policy 1, 109 -126.
- Charles, C. B. (2014). New Urbanism and the City: Potential Applications and Implications for Distressed Inner-City Neighborhoods. Housing Policy Debate. 11(4): 760-763.
- Zyberk, P., Duanny, A. (2010). The Neighborhood, The District and the Corridor, In Peter Katz, The New Urbanism: Toward an Architecture of Community, Mc Gtaw Hill, NewYork. 96.
- Danesh, A., Basiri, M. R. (2008). The charter of noshahrism, No 1, Tehran: Urban Planning Pub. [In Persian].
- Edward, J., Mary, E. (2010). How Possible is Sustainable Urban Development? An Analysis of Planners Perceptions about New Urbanism, Smart Growth and the Ecological City, Planning Practice Research, 25 (4): 417- 437.
- Faramarzi, M., Faramarizi, M., Jamali, S., & Sattarzadeh, D. (2020). Evaluating the feasibility of neo-urbanism criteria in traditional cities (case study: marginal and rural context of Ardabil city), Journal of new attitudes in human geography, 13th year, first issue. 36-53.
- Golshahi, M., Sargolzaei, sh., & Ghazi, R. (2021). Sustainable Regeneration of Problematic neighborhoods of Border Metropolises with an Emphasis on new urbanism and its Promotion strategies: a case study. volume 8. Issue 29. Winter 2021. Pages 125 to 148. [in persian].
- Harrison, C., Donnelly, I.A. (2011). A theory of smart cities, Proceedings of the 55th annual meeting of the ISSS - 2011, Hull, UK, Proceedings of the 55th annual meeting of the ISSS.17-22.
- Ilam organization of management & planning. (2016). (In Persian).
- Oskquei, H. (2008). How Iranian Intervention in the old sites according to the Principles and Values of the Traditional Context Nvshrsazy Theory (Case Study: Old Bushehr), ShahidBeheshti University, Tehran. 18. (In Persian).

- Hikichi, L. (2003). *New Urbanism and transportation*, university of Wisconsin milwaukee.
- Karadag, T. (2013). *An evaluation of the smart city approach*, a thesis submitted to the graduate school of natural and applied sciences of middle east technical university.
- Kadivar, A., Kalantari, H., & Hataminejad, H. (2015). *Re-creating the concept of neighborhood in traditional cities of Iran based on the principles of new urbanism*, National Conference on Dilapidated and Historical Urban Textures: Challenges and Solutions, Kashan, Kashan University. (In Persian).
- Lehrer, J. (2004). *What is New Urbanism?* Accessed November 26, 2011 from www.Newurbanism.org.
- Leonard, H. (2008). *Changing places: the advantages of multi-sited ethnography*. in Hyderabad, Mark-Anthony. *Multi-sited Ethnography: Theory, Praxis and Locality in Contemporary Research*. Ashgate Publishing. pp. 165-180. ISBN 0-7546-7318-9.
- Marshall, S. (2015). *New Urbanism: An Introduction*, Built Environment, Vol 29, No 3, pp. 151. Madanipour, A. (2008). *Public and Private Spaces of the City*, Translator: Noorian, F., Pardazesh and Urban Planning Publications, Tehran. 165. (In Persian).
- Mohammadi, D. S., Khanizadeh, M., & Zilabi, Sh. (2016). *Feasibility of applying the principles of new urbanism in the sustainable regeneration of inefficient and problematic neighborhoods with smart growth (case study: central part of Ahvaz city)*. *Regional Planning Quarterly*, Year 6, Number 2, pp. 217. (In Persian).
- Muschamp, H. (1996). *Can New Urbanism Find Room for the Old?* *New York Times*, June 2, p. A & E 27.
- Nazmfar, H., Roshan R, S. (2015). *Evaluation of Sustainability Level Development in District 9 of Mashhad Based on Hierarchical Models and Network Analysis*, *Quarterly Journal of Geography and Urban Planning*, Vol., No. 15, pp. 51.
- Nozzi, D. (2005). *Merits and principles of New Urbanism*. retrieved from <http://user.gru.net/domz/merits.htm>.
- PourMohamadi, M. R., Jam K, M. (2010). *Assessment of instability in the spatial development of Tabriz metropolis, urban and regional studies and researches*, 1(4), 1-10. (In Persian).
- Pourmohamadi, M.R., SHafaati, A., & Kyomerth, M. (2015). *Interstellar: A solution to increase physical sustainability in Tabriz metropolitan historical-cultural center*. *Human Geography Research*, 92, 102. (in Persian).
- Rezaeei B, R., Azani, M., Saberi, H., & Momeni, M. (2019). *Analysis and evaluation of smart urban growth strategy in the four regions of kerman*, *Journal of New Attitudes in Human Geography*, 11(3), 25-41. (In Persian).
- Rahnama, M.R., Ajza, Sh. M., & Tashakori B, A. (2021). *Explore pattern to achieve sustainable neighbourhoods with new urbanism approach Case*

- study: Shahid Hashemi nezhad Neighbourhood of Mashhad, Scientific Quarterly of Urban Research and Planning, 12(44).99. (In Persian).
- Rabbani A. G., Rahnama, M. R., & Khakpour, B. (2018). Assessing Pedestrian-Oriented Aspect Focusing on the New Urbanism Approach on Sajjad Boulevard, Mashhad. Journal of Geography and Urban Space Development, fourth year, number 2. pp, 1-24.
- Sharifiyan, E. (2010). Intermediate development of using the internal capacities of the city, Manzar, 2 (10), p 47. (In Persian).
- Shateryan, M., Gholami, Y., (2022). Modeling and assessment of new urbanist principles in center neighborhoods in Kashan. Applied Research Journal of Geographical Sciences, 22(66), P 125- 140.
- Tabibiyan, M., Lahouti, Sh. (2012). Evaluating the effect of new urban planning principles on the restoration of worn - out tissues of neighborhoods and their cohesion. Journal of Environmental Studies Haft Hesar, 1(1), 39. (in Persian).

